

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز

دانشکده پرستاری و مامایی تبریز

گروه پرستاری سلامت جامعه

نام درس: پرستاری سلامت جامعه شماره درس: ۱۱۱۰۹۳۱۹

تعداد و نوع واحد: ۱/۵ واحد نظری

پیشنیاز: ندارد

رشته تحصیلی: پرستاری

مقطع تحصیلی دانشجویان: کارشناسی نیمسال تحصیلی: ۹۸-۹۹ اول مدت زمان ارائه درس: ۲ ساعت نظری

محل برگزاری: دانشکده پرستاری مامایی تبریز روز تشکیل کلاس: پنجشنبه ها ۱۰-۱۲ مکان تشکیل کلاس: کلاس ۲

نام مدرس: دکتر محمد حسن صاحبی حق،

هدف کلی درس:

هدف از تدریس این درس انتقال دانش و اطلاعات لازم در زمینه سلامت جامعه و مبانی آن به شما دانشجویان عزیز است شما در طی این درس با خدمات بهداشتی و نقشهای پرستار بهداشت جامعه آشنا شده هم چنین آگاهی های لازم را در زمینه نظام های ارائه دهنده خدمات بهداشتی در ایران و جهان ، مراقبتهای بهداشتی اولیه ، الویتهای بهداشتی در ایران، ایمن سازی و بهداشت مدارس کسب خواهید کرد از شما انتظار می رود در پایان این درس قادر باشید نقش خود را به عنوان پرستار جامعه در بررسی و شناخت و تشخیص مشکلات بهداشتی و برنامه ریزی جهت حل آنها بر اساس مراحل فرایند پرستاری و پرستاری مبتنی بر شواهد بعهدده گیرید.

اهداف میانی درس: با توجه به سرفصل های درسی در جدول زیر آمده است.

اهداف رفتاری درسی: متناسب با اهداف میانی در جدول ذیل آمده است.

شماره جلسه	نام مدرس	تاریخ جلسه	اهداف میانی (رئوس مطالب)	اهداف ویژه (بر اساس سه حیطه اهداف آموزشی: شناختی، عاطفی، روان حرکتی)	طبقه هر حیطه	تعداد و بارم بندی سوالات	روش یاددهی یادگیری	مواد و وسایل آموزش ی	زمان جلسه (دقی قه)	تکالیف دانشجو	نحوه ارزشیابی
۱	دکتر صاحبی حق	۹۸/۷/۴	آشنایی با دانشجویان و معرفی درس؛ تاریخچه پرستاری سلامت جامعه: تعریف پرستاری؛ تعریف بهداشت.	۱. پرستاری را از دیدگاه انجمن پرستاران آمریکا در یک سطر تعریف نماید، ۲. ماهیت کارهای پرستاری را در سه سطر تبیین نماید؛ ۳. گرایشهای پرستاری را نام ببرد، ۴. نوع کارهای پرستار را در سه حیطه مستقل، وابسته و نیمه وابسته توضیح دهد، ۵. علم بودن بهداشت را در دو سطر توضیح دهد؛ ۶. هنر بودن بهداشت را در دو سطر توضیح دهد؛ ۷. اهداف علم بهداشت را نام ببرد؛ ۸. امید زندگی را در یک سطر تعریف نموده و برای آن یک مثال بزند؛ ۹. منظور از کوششهای دسته جمعی در بهداشت را در دو سطر توضیح دهد؛ ۱۰. تکنیکهای بهداشت را نام برده و هر کدام را در دو سطر توضیح دهد؛	دانش و درک و تجزیه و تحلیل	۱ سوال ۱نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپرو ژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)

شماره جلسه	نام مدرس	تاریخ جلسه	اهداف میانی (رئوس مطالب)	اهداف ویژه (بر اساس سه حیطه اهداف آموزشی: شناختی، عاطفی، روان حرکتی)	طبقه هر حیطه	تعداد و بارم بندی سوالات	روش یاددهی یادگیری	مواد و وسایل آموزشی ی	زمان جلسه (دقی قه)	تکالیف دانشجوی	نحوه ارزشیابی
				۱۱. نقش شاخص های بهداشتی را در تفسیر سلامت جامعه تشریح نماید؛ ۱۲. اهمیت علم بهداشت را در مقایسه با درمان در چهار مورد بنویسد.							
۲	دکتر صاحبی حق	۹۸/۷/۱۱	تاریخچه پرستاری سلامت جامعه: ادامه تعریف بهداشت؛ پیشگیری، انواع و مراحل آن؛ تعریف جامعه.	۱. معنی لغوی و مفهومی پیشگیری را در دو سطر توضیح دهد؛ ۲. سیر بیماری را در ۳ سطر توضیح دهد؛ ۳. سطوح پیشگیری را نام برده و هر کدام را در دو سطر تعریف نماید ۴. برای هر کدام از سطوح پیشگیری یک مثال بنویسد؛ ۵. جامعه را از دیدگاه ساندرز تعریف نموده و کاربرد آن را در پرستاری سلامت جامعه در ۳ سطر توضیح دهد، ۶. مدل بررسی جامعه را ترسیم نماید؛ ۷. دلایل مشکل بودن تعریف جامعه را دو سطر بنویسد؛	دانش و درک	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپرو ژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)

شماره جلسه	نام مدرس	تاریخ جلسه	اهداف میانی (رئوس مطالب)	اهداف ویژه (بر اساس سه حیطه اهداف آموزشی: شناختی، عاطفی، روان حرکتی)	طبقه هر حیطه	تعداد و بارم بندی سوالات	روش یاددهی یادگیری	مواد و وسایل آموزشی	زمان جلسه (دقیقه)	تکالیف دانشجوی	نحوه ارزشیابی
				۸. چهار مورد از وظایف جامعه را نام برده و هر کدام را در دو سطر توضیح دهد.							
۳	دکتر صاحبی حق	۹۸/۷/۱۸	تاریخچه پرستاری سلامت جامعه؛ تاریخچه بهداشت؛ تاریخچه پرستاری سلامت جامعه.	۱. تاریخچه بهداشت را در ایران و جهان در ۱۰ سطر توضیح دهد؛ ۲. تاریخچه پرستاری سلامت جامعه را در ۵ سطر توضیح دهد؛	دانش و درک	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپرو و ژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)
۴	دکتر صاحبی حق	۹۸/۷/۲۵	گستره کاری پرستاری سلامت جامعه؛ نقش ها و فعالیت های پرستاری سلامت جامعه در تیم سلامت؛	۱. پرستاری بهداشت جامعه را در ۳ سطر تعریف نماید، ۲. فرق پرستار سلامت و پرستار بالینی را در ۵ مورد توضیح دهد؛ ۳. حداقل ۵ مورد از نقشهای پرستار سلامت را نام برده و در ۱۰ سطر توضیح دهد.	دانش و درک	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپرو و ژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)
۵ و ۶	دکتر صاحبی حق	۹۸/۸/۲ و ۹۸/۸/۹	سلامت و طیف سلامت و بیماری؛ مفاهیم سلامتی؛ عوامل تعیین کننده های سلامت (زیستی، فرهنگی - اجتماعی و ...)	۱. سلامتی را از دیدگاه سازمان بهداشت جهانی تعریف نماید؛ ۲. مزایا و معایب تعریف سازمان بهداشت جهانی را در مورد سلامتی در ۳ مورد بیان نماید؛ ۳. ابعاد سلامتی را نام برده و هر کدام را در ۲ سطر توضیح دهد؛	دانش و درک	۲ سوال ۲ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپرو و ژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)

شماره جلسه	نام مدرس	تاریخ جلسه	اهداف میانی (رئوس مطالب)	اهداف ویژه (بر اساس سه حیطه اهداف آموزشی: شناختی، عاطفی، روان حرکتی)	طبقه هر حیطه	تعداد و بارم بندی سوالات	روش یاددهی یادگیری	مواد و وسایل آموزشی	زمان جلسه (دقیقه)	تکالیف دانشجوی	نحوه ارزشیابی
			نظریه ها و الگوهای حفظ و ارتقاء سلامت،	۴. هر کدام از عوامل تعیین کننده سلامت را نام برده و در ۳ سطر توضیح دهد؛ ۵. ارتقاء سلامت را در دو سطر تعریف نماید؛ ۶. تاریخچه ارتقاء سلامت را در ۵ سطر توضیح دهد؛ ۷. اجزاء منشور اوتاوا را نام ببرد.							
۷	دکتر صاحبی حق	۹۸/۸/۱۶ امتحان میان ترم	نظام ها و سازمان - های ارائه خدمات بهداشتی در کشور جمهوری اسلامی ایران و جهان.	۱. انواع سیستم های ارائه خدمات بهداشتی - درمانی جهان را نام برده و در ۵ سطر توضیح دهد، ۲. سیستم ارائه خدمات بهداشتی - درمانی کشور جمهوری اسلامی ایران (سیستم شبکه) را در ۵ سطر توضیح دهد؛ ۳. واحدهای ارائه دهنده خدمت در سطح اول سیستم شبکه را نیم صفحه تشریح نماید؛ ۴. واحدهای ارائه دهنده خدمت در سطح دوم سیستم شبکه را نیم صفحه تشریح نماید؛	دانش و درک و تجزیه و تحلیل	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپروژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، امتحان میان ترم شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)

شماره جلسه	نام مدرس	تاریخ جلسه	اهداف میانی (رئوس مطالب)	اهداف ویژه (بر اساس سه حیطة اهداف آموزشی : شناختی، عاطفی، روان حرکتی)	طبقه هر حیطة	تعداد و بارم بندی سوالات	روش یاددهی یادگیری	مواد و وسایل آموزشی	زمان جلسه (دقی قه)	تکالیف دانشجو	نحوه ارزشیابی
				۵. واحدهای ارائه دهنده خدمت در سطح سوّم سیستم شبکه را نیم صفحه تشریح نماید؛							
۸	دکتر صاحبی حق	۹۸/۸/۲۳	مراقبتهای بهداشتی اولیّه، اهمیت و نقش پرستار در حفظ و ارتقاء سلامت و رشد کودک،	۱. مراقبتهای بهداشتی اولیه را در دو سطر تعریف نماید؛ ۲. اصول مراقبتهای بهداشتی اولیه را تعریف نموده و برای هر کدام یک مثال بزند. ۳. دوازده رکن اساسی مراقبتهای اولیه بهداشتی را نام برده و هر کدام را در ۳ سطر توضیح دهد؛ ۴. کنترل بهداشتی کودکان زیر ۶ سال را در ده سطر توضیح دهد؛	دانش و درک	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپرو و ژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)
۹	دکتر صاحبی حق	۹۸/۸/۳۰	واکسیناسیون و ایمنی	۱. برنامه واکسیناسیون رایج در کشور را به طور کامل بنویسد؛ ۲. عوارض واکسیناسیون و نحوه برخورد با آنها را در ۵ سطر توضیح دهد؛ ۳. برنامه تاخیری واکسیناسیون برای کودکان زیر ۶ سال و بالای ۶ سال را به طور کامل بیان نماید؛ ۴. برنامه ایمن سازی زنان باردار را در سه سطر توضیح دهد.	دانش و درک و تجزیه و تحلیل	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپرو و ژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)

شماره جلسه	نام مدرس	تاریخ جلسه	اهداف میانی (رئوس مطالب)	اهداف ویژه (بر اساس سه حیطه اهداف آموزشی: شناختی، عاطفی، روان حرکتی)	طبقه هر حیطه	تعداد و بارم بندی سوالات	روش یاددهی یادگیری	مواد و وسایل آموزشی	زمان جلسه (دقیقه)	تکالیف دانشجو	نحوه ارزشیابی
۱۰	دکتر صاحبی حق	۹۸/۹/۷	اصول نیاز سنجی بهداشتی جامعه پرستار و اقتصاد سلامت	<p>۱. اهمیت نیاز سنجی را در ۲ سطر توضیح دهد؛</p> <p>۲. نیاز را در یک سطر توضیح دهد و انواع آن را نام برده و در یک سطر توضیح دهد؛</p> <p>۳. مراحل نیاز سنجی را در ۴ سطر توضیح دهد.</p> <p>۴. اقتصاد سلامت را در ۲ سطر تعریف نماید؛</p> <p>۵. تاثیر متقابل اقتصاد و سلامت را در ۶ سطر تشریح نماید.</p> <p>۶. انواع هزینه ها را براساس وضعیت سلامت افراد جامعه در ۵ سطر توضیح دهد.</p>	دانش و درک	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپروژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)
۱۱	دکتر صاحبی حق	۹۸/۹/۱۴	بهداشت مدارس،	<p>۱. بهداشت مدارس را در یک سطر تعریف نماید؛</p> <p>۲. حداقل پنج خصوصیت مدارس مروج سلامت را نام ببرد؛</p> <p>۳. حداقل ۳ هدف بهداشت مدارس را بیان نماید.</p> <p>۴. ضرورت بهداشت مدارس را در ۵ سطر توضیح دهد.</p>	دانش و درک	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپروژکتور و وایت برد،	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)

شماره جلسه	نام مدرس	تاریخ جلسه	اهداف میانی (رئوس مطالب)	اهداف ویژه (بر اساس سه حیطه اهداف آموزشی: شناختی، عاطفی، روان حرکتی)	طبقه هر حیطه	تعداد و بارم بندی سوالات	روش یاددهی یادگیری	مواد و وسایل آموزشی	زمان جلسه (دقیقه)	تکالیف دانشجو	نحوه ارزشیابی
				۵. اصول کلی خدمات بهداشت مدارس را در ۳ محور آموزش بهداشت، بهداشت محیط و خدمات بهداشتی و هر کدام را در ۵ سطر توضیح دهد. ۶. نقش پرستار بهداشت مدرسه را در قالب سطوح پیشگیری اولیه و ثانویه در ۶ سطر توضیح دهد.							
۱۲	دکتر صاحبی حق	۹۸/۹/۲۱	پرستار و گروههای آسیب پذیر؛ مرور مطالب مهم، ارزشیابی کلاس.	۱. گروه آسیب پذیر را در یک سطر تعریف نماید؛ ۲. گروههای آسیب پذیر را نام برده و دلیل آسیب پذیری آنها را در ۲ سطر توضیح دهد؛	دانش و درک	۱ سوال ۱ نمره	سخنرانی، پرسش و پاسخ، بحث گروهی	ویدئوپروژکتور و وایت برد	۹۰	حضور به موقع در کلاس، شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث	آزمونهای تکوینی و تراکمی (مرحله ای و پایانی)

ارزشیابی دانشجو:

- ۱- آمادگی ذهنی و روانی در کلاس و پاسخگویی به سوالات سر جلسه و درس جلسه قبل + / -.
- ۲- عدم رعایت موارد انضباطی کلاس: نمره -؛
- ۳- حضور کامل و رعایت نظم در تمامی کلاسها ۱ نمره. در غیبت غیرموجه حتی برای یک جلسه نمره شما صفر خواهد شد در غیبت موجه بیش از ۳ جلسه به تشخیص شورای آموزشی دانشکده واحد شما حذف خواهد شد؛
- ۴- امتحان میان ترم در جلسه هفتم:
  - از مطالب تدریس شده در سر کلاس در شش جلسه اول ترم بصورت تشریحی: ۶ نمره؛
  - از کتاب معرفی شده از صفحه ۷۹ تا صفحه ۱۹۳ بصورت تستی: ۴ نمره، هشت سوال با توزیع مناسب؛
- ۵- امتحان پایان ترم:

- از مطالب تدریس شده در شش جلسه دوم ترم بصورت تشریحی: ۶ نمره.
- از کتاب معرفی شده از صفحه ۱۹۴ تا ۲۰۸ و از صفحه ۲۳۹ تا ۲۹۷ + برنامه و راهنمای ایمن سازی مصوب کمیته ایمن سازی کشوری ۱۳۹۴ بصورت تستی ۴ نمره، هشت سوال با توزیع مناسب.

موارد انطباطی کلاس:

از دانشجویان عزیز خواشمندم موارد زیر را رعایت نمایند:

۱. برای حفظ نظم کلاس و احترام به جوّ یادگیری و پرهیز از ایجاد مزاحمت برای یادگیری دانشجویانی که به موقع سر کلاس حضور یافته اند، قبل از اینجانب سر کلاس حضور داشته باشید. دانشجویان بعد از حضور اینجانب در کلاس مجاز به ورود به کلاس نمی باشند؛
۲. برای حفظ نظم کلاس و احترام به جوّ یادگیری و پرهیز از ایجاد مزاحمت برای یادگیری دانشجویان در وسط کلاس، کلاس را ترک ننمایید. دانشجویانی که برحسب اضطرار مجبور به ترک کلاس شوند مجاز به برگشت دوباره به کلاس نمی باشند؛
۳. سر کلاس مرتب و مؤدب بنشینید و رفتاری در شأن یک دانشجو و فرد علمی داشته باشید. از جویدن آدامس در سر کلاس پرهیز نمایید؛
۴. از آوردن موبایل به سر کلاس پرهیز نمایند؛
۵. برای حفظ نظم کلاس از صحبت های دو نفره در سر کلاس اجتناب نمایید، ایرادات درسی خود را برای کل کلاس مطرح نموده و بر بار یادگیری کلاس بیفزایید؛
۶. از ضبط و گرفتن صدا پرهیز نمایید.

منابع برای امتحان:

۱. صحبایی، فائزه و مریم امجدی. پرستاری سلامت جامعه / فرد و خانواده / محیط. تهران: انتشارات حیدری، ۱۳۹۵.
۲. کمیته کشوری ایمن سازی. برنامه و راهنمای ایمن سازی مصوب کمیته ایمن سازی کشوری ۱۳۹۴. تهران: صندوق کودکان سازمان ملل متحد و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۹۴.

منابع معرفی شده از سوی شورای عالی علوم پزشکی وزارت بهداشت:

۱. Stanhope, Marcia & Janette Lancaster. PUBLIC HEALTH NURSING: Population – centered health care in the community. Washington: Mosby Company, Last Edition.
۲. Elizabeth T. Anderson, Judith M. McFarlane. Community as Client: Application of the Nursing Process. Last Edition

سایر منابع :

کتابهای جدید:

۱. ایلدرآبادی، اسحاق. درسنامه پرستاری بهداشت جامعه (۱و۲و۳). انتشارات جامعه نگر، ۱۳۹۷.

۲. حسینی، وحیده. پرستاری سلامت جامعه. انتشارات جامعه نگر، ۱۳۹۵.
۳. حسینی، میمنت و معصومه اسدی و زهرا حسینی. پرستاری سلامت جامعه. تهران: انتشارات اندیشه رفیع، ۱۳۹۴.
۴. سهیل اشرفی، فرخ و مریم جدید میلانی و احمدعلی اسدی نوقابی. پرستاری بهداشت جامعه ۱ و ۲ و ۳. تهران: انتشارات اندیشه رفیع، ۱۳۹۳.
۵. صحبایی، فائزه و مریم امجدی. پرستاری سلامت جامعه / فرد و خانواده / محیط. تهران: انتشارات حیدری، ۱۳۹۵.

کتابهای قدیمی:

۶. آقاملایی، تیمور. اصول و کلیات خدمات بهداشتی. تهران: انتشارات اندیشه رفیع، ۱۳۸۴
۷. بهنودی، زهرا. مبانی بهداشت جامعه ۱ و ۲ و ۳. تهران: نشر بشری، ۱۳۸۸.
۸. بی آزارشیرازی، عبدالکریم. رساله نوین فقهی پزشکی، بهداشت. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۲.
۹. بوالهروی، جعفر. بهداشت روان. تهران: نشر و تبلیغ بشری، ۱۳۷۰.
۱۰. پارک، جی ای و ک پارک. درسنامه پزشکی پیشگیری و اجتماعی. تهران: انتشارات سماط، ۱۳۹۰.
۱۱. تاونسن - جان. کلیدهای طلایی آموزش. تهران: انتشارات جیحون، ۱۳۸۳.
۱۲. چاندران، ل. راما و ت. دارمالینگام. آموزش بهداشت. ترجمه فروغ شفیع و اذن اله گشب. تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۱.
۱۳. حاتمی حسین و همکاران. کتاب جامع بهداشت عمومی. سه جلدی. تهران: انتشارات ارجمند، ۱۳۸۷.
۱۴. حسینی وحیده و نسرين جعفری و رجوشانی، پرستاری بهداشت جامعه ۱. تهران: نشر جامعه نگر، ۱۳۸۷.
۱۵. دل پیشه، اسماعیل و پروش حلم سرشت. بهداشت مدارس. تهران: انتشارات چهر، ۱۳۷۷.
۱۶. دل پیشه، اسماعیل و پروش حلم سرشت. پرستاری بهداشت جامعه ۱. تهران: انتشارات چهر، ۱۳۷۶.
۱۷. سازمان بهداشت جهانی. آموزش برای بهداشت، دستورالعمل آموزش بهداشت در مراقبتهای بهداشتی اولیه. ترجمه سعیدپارسی نیا و سیمین حکمت. تهران: انتشارات چهر، ۱۳۷۱.
۱۸. سازمان بهداشت جهانی. آموزش جامعه گرا برای کارکنان بهداشت، ترجمه محب آهکی و حسین شجاعی تهرانی. گیلان: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی گیلان، ۱۳۷۰.
۱۹. سازمان بهداشت جهانی - یونیسف. حقایق برای زندگی. تهران: انتشارات تربیت، ۱۳۷۰.
۲۰. سازمان بهداشت جهانی و یونیسف و یونسکو و سازمان علمی فرهنگی کشورهای اسلامی. راهنمای معلم، برنامه آموزش بهداشت مدارس ابتدایی با گرایش به جنبه های عملی آن. ترجمه لطف اله ضیائی. تهران: انتشارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۱۳۷۳.
۲۱. سازمان بهداشت جهانی و یونیسف و یونسکو و سازمان علمی فرهنگی کشورهای اسلامی. کتاب منبع معلم، برنامه آموزش بهداشت مدارس ابتدایی با گرایش به جنبه های عملی آن، غذا و تغذیه. ترجمه سوسن سعدوندیان. تهران: انتشارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۱۳۷۲.

۲۲. سازمان بهداشت جهانی و یونیسف و یونسکو و سازمان علمی فرهنگی کشورهای اسلامی . کتاب منبع معلم ، برنامه آموزش بهداشت مدارس ابتدایی با گرایش به جنبه های عملی آن ، بهداشت فردی . ترجمه فریده جبروتی . تهران : انتشارات وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ۱۳۷۴.
۲۳. سازمان بهداشت جهانی و یونیسف و یونسکو و سازمان علمی فرهنگی کشورهای اسلامی . کتاب منبع معلم ، برنامه آموزش بهداشت مدارس ابتدایی با گرایش به جنبه های عملی آن ، بهداشت جامعه . ترجمه ثریا نیکنام . تهران : انتشارات وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ۱۳۷۴.
۲۴. سازمان بهداشت جهانی و یونیسف و یونسکو و سازمان علمی فرهنگی کشورهای اسلامی . کتاب منبع معلم ، برنامه آموزش بهداشت مدارس ابتدایی با گرایش به جنبه های عملی آن ، اطلاعات بهداشتی . ترجمه گیتی افروز هدایتی . تهران : انتشارات وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ۱۳۷۴ . سازمان بهداشت جهانی - یونیسف . حقایق برای زندگی . تهران : انتشارات تربیت ، ۱۳۷۰ .
۲۵. صادقی حسن آبادی ، علی . کلیات بهداشت عمومی . شیراز : دانشگاه شیراز ، ۱۳۷۵.
۲۶. عبدلی یزدی، نوشین. پرستاری بهداشت جامعه ۱ . تهران: موسسه سبحان، ۱۳۸۳.
۲۷. غفرانی پور ، فضل الله . بهداشت عمومی برای پرستاران ، پرستاری بهداشت جامعه ، پیشگیری و کنترل بیماریهای واگیردار. زیر نظر دکترحسن افتخاراردبیلی . تهران : انتشارات بشری ، ۱۳۶۹.
۲۸. کونز ، کیت و سیلویا تیلفورد و یون کلی روینسون . آموزش بهداشت ، کارآیی و تاثیر آن . ترجمه فرشته فرزبان پور. تهران : انتشارات بشری ، ۱۳۷۱.
۲۹. طب اجتماعی اطفال ۱، سمینار دانشگاه علوم پزشکی زاهدان ۱۳۶۹. تهران : انتشارات معاونت بهداشتی وزارت بهداشت ، سال ().
۳۰. گویا، محمد مهدی و همکاران. برنامه و راهنمای ایمن سازی: مصوب کمیته کشوری ایمن سازی. ویرایش ششم. تهران : انتشارات مرکز مدیریت بیماریهای وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۸۸.
۳۱. گری - جان آرمسترانگ ، میوز فولر گادفری . مبانی پزشکی پیشگیری . ترجمه علی صارمی و اکبر خمسه. تهران : جهاد دانشگاهی، ۱۳۶۶.
۳۲. لوگان ، باربارا ؛ پرستاری بهداشت جامعه (خانواده محور)؛ ترجمه اعضای هیئت علمی و آموزشی دانشکده پرستاری و مامائی دانشگاه علوم پزشکی ایران ؛ تهران : انتشارات معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ایران ، ۱۳۷۲
۳۳. مجموعه مقالات کارگاه بررسی نقش و جایگاه پرستار بهداشت در شبکه های بهداشتی - درمانی کشور . زنجان : ۱۱ الی ۱۳ مرداد ۱۳۶۸ .
۳۴. مجموعه مقالات سازمانهای یونیسف و بهداشت جهانی . کودک سالم - آینده مطمئن .ترجمه محمداقرفتاحی و حبیب آقا بخشی . تهران : انتشارات دفتر آموزش بهداشت ، ۱۳۶۴ .
۳۵. مجموعه مقالات بسیج سلامتی کودکان . تهران : انتشارات دفتر آموزش بهداشت ، ۱۳۶۷ .
۳۶. مجموعه مقالات کنفرانسهای علمی . تهران : معاونت پرورشی ، اداره کل تغذیه و هماهنگی بهداشت مدارس،().
۳۷. محسنی ، منوچهر . جامعه شناسی پزشکی و بهداشت . چاپ سوم . تهران : انتشارات طهوری ۱۳۶۸.
۳۸. محمدی - رخشنده. پرستاری بهداشت جامعه. تهران : انتشارات نی، ۱۳۷۹.
۳۹. مک موری ، آنی . پرستاری بهداشت جامعه ، مراقبتهای اولیه بهداشتی در محل . ترجمه آمنه انوشه و همکاران . تهران : انتشارات ارجمند ، ۱۳۷۵.
۴۰. مولوی ، محمد علی و گیتی ثمر . بهداشت همگانی . جلد ۱ و ۲. تهران : انتشارات مشکات ، ۱۳۷۲.
۴۱. میرحسینی - غلامرضا. اصول خدمات بهداشتی . تهران: انتشارات ژرف، ۱۳۷۳.
۴۲. نیلفروشان - محمد علی و ..... . بهداشت برای حوزه های علمیه. تهران : انتشارات وزارت بهداشت ، ۱۳۶۳.

۴۳. ورنر ، دیوید. بهداشت و درمان برای همه . ترجمه سعید پارسی نیا . تهران : نشر جوان ، ۱۳۷۲.

۴۴. ویلیامز، گلن . همه برای بهداشت (یا) بهداشت برای همه. ترجمه سعاد محفوظ پور و سیدرضا پیرین چی . تهران : انتشارات شهرآب ، ۱۳۷۳.

۴۵. هاشمیان ، معصومه. آموزش بهداشت و ارتباطات. تهران : انتشارات اندیشه رفیع، ۱۳۸۶.

۴۶. هیو هاوز و کریستین اسکاچمر . کودکان برای بهداشت . ترجمه منصور فاتحی . تهران : انتشارات موسسه آموزش کودک به کودک با همکاری یونیسیف و وزارت آموزش و پرورش و

وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ، ۱۳۷۳.

وب سایتهای مفید:

<http://iec.behdasht.gov.ir/>

<http://www.unicef.org/>

<http://www.unicef.org/iran/fa/children.html>

<http://www.who.int/en/>

<http://ina.ir/>

موفق باشید